

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2021r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Joanna Andrzejak-Kruk

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2021r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku R. N.

przy uczestnictwie (...) Spółka z o.o. (...) P.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Trzciance

z dnia 3 lutego 2021r.,

sygn. akt I.Ns.737/15

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w punktach 1., 2., 4. i 5. w ten sposób, że:

a) oddalić wniosek w całości;

b) kosztami postępowania obciążyć wnioskodawcę i z tego tytułu:

- zasądzić do wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 257,-zł zwrotu kosztów zastępstwa prawnego,

- nakazać ściąganie od wnioskodawcy na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Rejonowy w (...)) kwoty 4.142,16zł nieuiszczonych kosztów sądowych;

II. zasądzić do wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 340,-zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk

UZASADNIENIE

Wnioskiem złożonym 9.07.2015r. wnioskodawca R. N. wystąpił o ustanowienie na rzecz uczestnika (...) Spółka z o.o. (...) P. na nieruchomości położonej w G., dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...) służebności przesyłu związanej ze znajdującymi się na tej nieruchomości urządzeniami przesyłowymi należącymi do uczestnika w postaci napowietrznej linii elektroenergetycznej nn 0,4 kV oraz podtrzymujących tę linię słupów – za wynagrodzeniem w kwocie 73.000,-zł. Wnioskodawca wniósł także o zasądzenie od uczestnika kosztów postępowania według norm przepisanych.

Uczestnik w odpowiedzi na wniosek domagał się jego oddalenia i zasądzenie od wnioskodawcy kosztów postępowania według norm przepisanych. Uczestnik podniósł zarzut zasiedzenia służebności przesyłu, a ponadto wskazał, że żądanie wnioskodawcy jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i stanowi nadużycie prawa. Dodatkowo uczestnik przedstawił zastrzeżenia odnośnie do treści służebności oraz stwierdził, że do powierzchni służebności i wysokości

wynagrodzenia ustosunkuje się po przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego. W zakresie zarzutu zasiedzenia uczestnik wskazał, że przedmiotowa linia niskiego napięcia, zasilana ze stacji (...) G., została wybudowana w latach 60-tych XX w. i zmodernizowana w 1973r. w niezmienionym przebiegu, po wybudowaniu linię podłączono do sieci i od tego czasu jest czynna, a uczestnik i wcześniej jego poprzednicy prawni eksploatują i konserwują linię. Według uczestnika bieg terminu zasiedzenia należy liczyć od 5.12.1990r. (data wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości), a zatem do zasiedzenia służebności przesyłu przez uczestnika doszło 5.12.2010r. przy przyjęciu dobrej wiary. W piśmie procesowym z 28.06.2018r. uczestnik z ostrożności podniósł zarzut zasiedzenia służebności gruntowej przez jego poprzedników prawnych, tj. Skarb Państw w dniu 2.07.1984r. przy założeniu dobrej wiary lub (...) w dniu 2.07.2004r. przy założeniu złej wiary. Zarzut ten uczestnik opierał na twierdzeniu, że po modernizacji linii jej odbiór techniczny nastąpił najpóźniej 2.07.1974r. i od tej daty należy liczyć bieg terminu zasiedzenia.

Postanowieniem z dnia 3.02.2021r., sygn. akt I.Ns. 737/15 Sąd Rejonowy w Trzciance:

- 1) ustanowił na rzecz uczestnika postępowania na stanowiącej własność wnioskodawcy nieruchomości gruntowej położonej w G. gm. C., obejmującej działki ewidencyjne o nr (...), dla której Sąd Rejonowy w (...) (...) C. prowadzi księgę wieczystą nr (...), służebność przesyłu polegającą na prawie korzystania z tej nieruchomości w zakresie eksploatacji urządzeń przesyłowych napowietrznej linii energetycznej niskiego napięcia zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do tych urządzeń wszelkimi środkami transportu pracowników służb eksploatacyjnych w celu wykonywania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych, remontowych i modernizacyjnych, przy czym służebność obejmuje stanowiący fragment działki ewidencyjnej nr (...) pas eksploatacyjny, którego oś jest zgodna z osią urządzeń przesyłowych, a szerokość wynosi 3,2 m, o powierzchni 1.264 m^(2), zaznaczony na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. P., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego Starosty (...) pod identyfikatorem (...), znajdującej się na k. 210 akt niniejszej sprawy, która stanowi integralną część niniejszego postanowienia,
- 2) z tytułu jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu określonej w punkcie 1. zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kwotę 1.765,-zł,
- 3) oddalił wniosek w pozostałym zakresie,
- 4) kosztami postępowania obciążył w całości uczestnika, w związku z czym: a) zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kwotę 297,-zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania, b) nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa od uczestnika kwotę 4.142,16zł z tytułu kosztów postępowania pokrytych tymczasowo ze środków Skarbu Państwa,
- 5) oddalił wniosek uczestnika o zasądzenie od wnioskodawcy kosztów postępowania.

Jako podstawę powyższego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

W G. (gmina C., powiat (...)) znajduje się nieruchomość gruntowa o powierzchni 25,3741 ha, obejmująca działki ewidencyjne o numerach (...), dla której Sąd Rejonowy w (...) (...) C. prowadzi księgę wieczystą nr (...) (w treści księgi wieczystej jako powierzchnię nieruchomości wskazano 25,55 ha). W większej części swojej powierzchni nieruchomość stanowi grunty orne, łąki trwałe, pastwiska trwałe i lasy, a w pozostałej części nieużytki i rowy. Właścicielem nieruchomości jest wnioskodawca R. N., który nabył ją od Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa na podstawie umowy sprzedaży z 19.08.2002r. Do tego dnia (co najmniej od 11.11.1963r.) nieruchomość stanowiła własność Skarbu Państwa.

Na terenie działki nr (...) w jej środkowej części przez całą długość działki od północnej do południowej granicy przebiega napowietrzna linia energetyczna niskiego napięcia 0,4 kV (długość linii na terenie działki to 395 m) z czterema przewodami niez izolowanymi o rozstawie skrajnych przewodów wynoszącym 1,2 m. Na terenie działki znajduje się 8 pojedynczych żelbetowych słupów energetycznych oraz 1 A-owy słup, a przy jednym ze słupów

usytuowane jest przyłącze energetyczne ze skrzynką na potrzeby domu mieszkalnego na tej działce. Działka posiada dostęp do drogi publicznej wzdłuż północnej, południowej i wschodniej granicy. Przedmiotowe przesyłowe urządzenia energetyczne stanowią część sieci przesyłowej należącej do uczestnika postępowania (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. i stanowią jego własność.

Urządzenia elektroenergetycznej sieci przesyłowej usytuowane na nieruchomości należącej obecnie do wnioskodawcy w postaci linii niskiego napięcia zostały wybudowane w latach 60-tych XX w., a w 1973r. zostały zmodernizowane po trasie starej linii. Są one zasilane z (...) C., który znajduje się na nieruchomości stanowiącej przedmiot użytkowania wieczystego przysługującego uczestnikowi postępowania. Od czasu wybudowania i podłączenia przedmiotowej linii do sieci urządzenia przesyłowe znajdujące się na nieruchomościach wnioskodawcy są urządzeniami czynnymi (płynnie przez nie prąd), są przez przedsiębiorstwo energetyczne eksploatowane i konserwowane. W 2007r. wykonano przyłącze kablowe do budynku mieszkalnego na działce nr (...) w G..

Samoistnymi posiadaczami powyższych urządzeń przesyłowych byli kolejni poprzednicy prawni uczestnika postępowania, a obecnie jest nim uczestnik (...) sp. z o.o. (...) P.. Posiadaczem tym był Skarb Państwa do 1.02.1989r. (od 1982r. działający przez (...) – (...), potem przez (...) w P.), a następnie (...) w P. do 12.07.1993 r., kiedy to nastąpiło przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...) w P. w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa o nazwie (...) SA (...) P.. W dniu 17.12.2002r. powyższa spółka zmieniła nazwę na (...) (...) P.. Następnie 23.09.2004r. spółka ta zmieniła nazwę na (...) SA (...) P.. W dniu 30.06.2007r. (...) SA z siedzibą w P. zawarła z (...) sp. z o.o. (...) P. umowę zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa (oddziału samodzielnie sporządzającego bilans) w rozumieniu art. 55⁽¹⁾ k.c., na mocy której uczestnik nabył organizacyjnie i finansowo wyodrębniony zespół składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do realizacji zadań gospodarczych związanych z dystrybucją energii elektrycznej, w skład którego weszły w szczególności prawa własności ruchomości, a zwłaszcza ruchomości związanych z prowadzeniem działalności w zakresie dystrybucji energii elektrycznej, tj. linii kablowych i napowietrznych, sieci dystrybucyjnych oraz zespołów elektroenergetycznych, stacji i rozdzielni energetycznych i transformatorów, a także prawa własności nieruchomości i prawa użytkowania wieczystego gruntów (§ 1 ust. 1 i 2 aktu notarialnego).

Pismem z 3.12.2014r. R. N. wezwał (...) SA (...) P. do wskazania podstawy prawnej wybudowania i późniejszej eksploatacji urządzeń przesyłowych w postaci nadziemnej sieci elektroenergetycznej na przedmiotowej nieruchomości, powołując się na wolę uregulowania jej stanu prawnego w związku z poprowadzeniem i eksploatacją urządzeń przesyłowych. W odpowiedzi (...) sp. z o.o. (...) P. poinformował pismem z dnia 30.12.2014r., że linia niskiego napięcia została posadowiona na przedmiotowej nieruchomości przez przedsiębiorstwo energetyczne w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku po przeprowadzeniu stosownych procedur prawnych, niezbędnych dla realizacji tego typu inwestycji, według stanu prawnego obowiązującego w okresie realizacji inwestycji. Uczestnik zaznaczył, że okres i sposób użytkowania przedmiotowej nieruchomości pozwala na stwierdzenie, że korzysta z niej w dobrej wierze.

Skierowanym do uczestnika pismem z 26.01.2015r. wnioskodawca wniósł o ostateczne zajęcie stanowiska co do uregulowania kwestii korzystania z urządzeń przesyłowych w formie ustanowienia odpowiedniego ograniczonego prawa rzeczowego za wynagrodzeniem. Uczestnik pismem z 23.02.2015r. nie wyraził zgody na wypłatę odszkodowania z tytułu korzystania z nieruchomości pod urządzeniami elektroenergetycznymi.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie dokumentów, które uznał za zasługujące na przymiot wiarygodności, albowiem ich wiarygodność, a tym samym moc dowodowa, nie została przez strony skutecznie zakwestionowana, jak też Sąd nie znalazł ku temu podstaw z urzędu.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania wnioskodawcy, ponieważ ich treść jest zbieżna z treścią dokumentów, a nadto zeznania te nie zostały podważone przez uczestnika.

Za zasługujące w pełni na przymiot wiarygodności Sąd uznał sporządzone opinie biegłych: w dziedzinie (...) i geodety J. P.. Strony nie zgłaszały żadnych uwag odnośnie obiektywizmu i bezstronności biegłych oraz co do ich fachowości i

doświadczenia zawodowego, jak również Sąd nie znalazł z urzędu podstaw do tego rodzaju zastrzeżeń. Sporządzając opinię biegli uwzględnili cały dostępny materiał dowodowy, a nadto przeprowadzili stosowne czynności w terenie konieczne do prawidłowego sporządzenia opinii. Biegli w sposób szczegółowy przedstawili poczynione ustalenia, jak również precyzyjnie sformułowali wnioski. Przedmiotowe opinie Sąd uznał za rzeczowe, spójne i wyczerpujące.

Biegły J. G. wskazał, że przez działkę ewidencyjną nr (...) należącą do nieruchomości w jej środkowej części przez całą długość działki od północnej do południowej granicy przebiega napowietrzna linia energetyczna niskiego napięcia 0,4 kV (długość linii na terenie działki to 395 m) z czterema przewodami niez izolowanymi o rozstawie skrajnych przewodów wynoszącym 1,2 m, na terenie działki usytuowanych jest też 8 pojedynczych żelbetowych słupów energetycznych oraz 1 A-owy słup, a przy jednym ze słupów usytuowane jest przyłącze energetyczne ze skrzynką na potrzeby prowadzonej na tej działce budowy domu mieszkalnego. Działka posiada dostęp do drogi publicznej wzdłuż północnej, południowej i wschodniej granicy. Biegły J. G. ustalił, że wysokość jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomości w ustalonym przezeń zakresie terytorialnym dla linii niskiego napięcia (powierzchnia służebności to 1.264 m², mapa z zaznaczonym przebiegiem służebności k.152) wynosi 1.765,-zł, co obejmuje 1.064,-zł z tytułu współkorzystania z nieruchomości, 682,-zł z tytułu obniżenia wartości nieruchomości i 19,-zł z tytułu skapitalizowanych wydatków operacyjnych. Istniejąca na działce nr (...) linia energetyczna niskiego napięcia uniemożliwia pełne wykorzystanie nieruchomości zgodnie z jej przeznaczeniem, przy czym szerokość pasa wyłączzonego z normalnego użytkowania wynosi 3,2 m. Sąd przytoczył dalej zastrzeżenia zgłoszone do opinii biegłego przez wnioskodawcę i uczestnika oraz treść pisemnej opinii uzupełniającej, w której biegły odniósł się do zarzutów, wskazał także, że nie podzielił zarzutów pod adresem opinii biegłego, co szczegółowo uzasadnił.

Biegły J. P. sporządził mapę z pasem służebności przesyłu, uwzględniając faktyczny przebieg tej linii przez działkę ewidencyjną nr (...) oraz szerokość pasa służebności wynikającą z opinii biegłego J. G.. Strony tej opinii nie kwestionowały.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał wniosek o ustanowieniu służebności przesyłu za zasadny.

Sąd powołał się na przepisy art. 305¹ k.c. i art. 305² k.c. omówił także kwestię wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu.

Sąd stwierdził, że w okolicznościach niniejszej sprawy zostały spełnione przesłanki sądowego ustanowienia służebności przesyłu. Mianowicie wnioskodawca będący właścicielem nieruchomości, na której znajdują się elementy infrastruktury elektroenergetycznej, wystąpił z żądaniem ustanowienia służebności przesyłu wobec przedsiębiorcy, którego własność te urządzenia stanowią (tj. uczestnika postępowania), jednak spotkał się z odmową. Powyższe w świetle treści art. 305² § 2 k.c. otwierało wnioskodawcy drogę do złożenia do sądu wniosku o ustanowienie służebności przesyłu na jego nieruchomości. Zgodne było stanowisko stron w zakresie istotnych elementów służebności przesyłu stanowiącej przedmiot niniejszej sprawy, a mianowicie co do treści służebności przesyłu i jej przestrzennego zakresu, natomiast spór istniał co do wysokości wynagrodzenia za jej ustanowienie, a także co do samej zasadności wniosku o ustanowienie służebności przesyłu (z uwagi na zgłoszony zarzut zasiedzenia służebności).

Dowody z opinii biegłych J. G. i J. P. pozwoliły na ustalenie terytorialnego zakresu wnioskowanej służebności (obszaru wykonywania prawa służebności przesyłu). Biegły J. G. ustalił pas służebności przesyłu o szerokości 3,2 m, tj. pas gruntu wyłączony z normalnego wykorzystania zgodnie z jego przeznaczeniem z powodu istnienia infrastruktury elektroenergetycznej, i powierzchnię tego pasa na 1.264 m². Z kolei biegły J. P. przedstawił ów pas służebności na mapie stanowiącej podstawę dokonania wpisu w księdze wieczystej. Dowód z opinii biegłego J. G. pozwolił nadto na ustalenie wysokości jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu w określonym zakresie przestrzennym. Wynagrodzenie to wynosi łącznie 1.765,-zł, co obejmuje 1.064,-zł z tytułu współkorzystania z nieruchomości, 682,-zł z tytułu obniżenia wartości nieruchomości i 19,-zł z tytułu skapitalizowanych wydatków operacyjnych. Opiniując biegły uwzględnił stan prawny nieruchomości, jej przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, lokalizację i charakterystykę (powierzchnia, rodzaj użytków, położenie, kształt,

dojazd), a nadto dokonał analizy rynku i transakcji reprezentatywnych. Wyliczając wysokość wynagrodzenia w oparciu o ceny rynkowe biegły przyjął współczynnik współkorzystania z gruntu uwzględniając prawidłowo takie okoliczności jak przeznaczenie gruntu i usytuowanie urządzeń energetycznych. Zdaniem Sądu biegły w sposób prawidłowy uwzględnił wszelkie okoliczności istotne dla ustalenia wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu oraz słusznie jako składnik tego wynagrodzenia przyjął obniżenie wartości nieruchomości (niewątpliwie wartość nieruchomości obciążonej ograniczonym prawem rzeczowym w postaci służebności przesyłu jest mniejsza niż wartość nieruchomości bez takiego obciążenia) i skapitalizowane wydatki operacyjne (bezsprzecznie wnioskodawca jest obowiązany uiszczać w całości podatek od rolny od swej nieruchomości, chociaż z określonej jej części może korzystać jedynie w ograniczonym zakresie).

Nie okazały się trafne argumenty podniesione przez uczestnika przeciwko zasadności żądania ustanowienia służebności przesyłu.

Za niesłuszny Sąd uznał zarzut zasiedzenia służebności przesyłu czy zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu (pomijając kwestię, czy w niniejszym postępowaniu byłoby w ogóle dopuszczalne stwierdzenie zasiedzenia, czy też mogłoby to nastąpić wyłącznie w odrębnym postępowaniu sądowym). O niezasadności zarzutu zasiedzenia przesądza to, że nie upłynął wymagany okres zasiedzenia, a mianowicie 30 lat przy uwzględnieniu złej wiary przedsiębiorstwa energetycznego będącego posiadaczem elektroenergetycznych urządzeń przesyłowych na nieruchomości wnioskodawcy.

Przyjęcie złej wiary jest uzasadnione tym, iż przedsiębiorstwo energetyczne jako podmiot profesjonalny musiało zdawać sobie sprawę, że nie dysponuje tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy w zakresie eksploatacji linii elektroenergetycznej. Zachowanie właściwej procedury przy budowie linii nie jest równoznaczne z prawem do korzystania z niej w przyszłości, czego przedsiębiorstwo energetyczne musiało mieć świadomość. W okolicznościach niniejszej sprawy okres zasiedzenia mógł rozpocząć bieg dopiero od 5.12.1990r., a to w związku z treścią art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29.09.1990r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości. Z treści tych przepisów wynika, że grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub własność gminy (związku międzygminnego), z wyłączeniem gruntów Państwowego Funduszu Ziemi, będące w dniu 5.12.1990r. w zarządzie państwowych osób prawnych innych niż Skarb Państwa stają się z tym dniem z mocy prawa przedmiotem użytkowania wieczystego, a budynki i inne urządzenia oraz lokale znajdujące się na takich gruntach stają się z tym dniem z mocy prawa własnością tych osób. Dopiero więc od tego momentu miało miejsce posiadanie na rzecz państwowych osób prawnych, a więc i istniejących wówczas przedsiębiorstw energetycznych. Nie ma możliwości uwzględnienia w okresie posiadania wymaganym do stwierdzenia zasiedzenia okresu wcześniejszego, ponieważ przedmiotowa nieruchomość, należąca obecnie do wnioskodawcy, stanowiła wówczas własność Skarbu Państwa, który był również właścicielem urządzeń przesyłowych sieci elektroenergetycznej, a przedsiębiorstwa energetyczne posiadały urządzenia przesyłowe w imieniu Skarbu Państwa, ale zarazem nie przeciwko właścicielowi nieruchomości, gdyż tym właścicielem był właśnie Skarb Państwa. W powyższych okolicznościach zasiedzenie służebności przesyłu mogłoby więc nastąpić dopiero z upływem dnia 5.12.2020r., do czego jednak nie doszło, gdyż złożenie w dniu 9.07.2015r. przez wnioskodawcę wniosku o ustanowienie służebności przesyłu przerwało bieg zasiedzenia na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c.

Ponadto Sąd nie podzielił stanowiska uczestnika postępowania, że zainicjowanie niniejszego postępowania przez wnioskodawcę stanowiło nadużycie prawa podmiotowego polegające na sprzeczności z zasadami współzycia społecznego i sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Okoliczności, które powołał uczestnik na uzasadnienie tego zarzutu (opierające się na poszanowaniu rozporządzeń poprzedniego właściciela czy zasadzie wspólnego dobra społecznego i użyteczności lokalnej) nie wypełniają, w ocenie Sądu, przesłanek z art. 5 k.c. Okoliczności te mają typowy charakter i w istocie występują w znacznej części (jeśli nawet nie w większości) przypadków występowania przez właściciela nieruchomości z wnioskiem o ustanowienie służebności przesyłu. W takiej sytuacji nie sposób uznać, by działanie właściciela nieruchomości było sprzeczne z zasadami współzycia społecznego czy ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa.

Mając wszystko powyższe na względzie Sąd ustanowił na rzecz uczestnika postępowania na nieruchomości stanowiącej własność wnioskodawcy służebność przesyłu polegającą na prawie korzystania z tej nieruchomości w zakresie eksploatacji urządzeń przesyłowych napowietrznej linii energetycznej niskiego napięcia zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń, w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do tych urządzeń wszelkimi środkami transportu pracowników służb eksploatacyjnych w celu wykonywania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych, remontowych i modernizacyjnych, przy czym służebność obejmuje stanowiący fragment działki ewidencyjnej nr (...) pas eksploatacyjny, którego oś jest zgodna z osią urządzeń przesyłowych, a szerokość wynosi 3,2 m, o powierzchni 1.264 m⁽²⁾, zaznaczony na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. P., wpisanej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego Starosty (...) pod identyfikatorem (...), znajdującej się na k. 210 akt niniejszej sprawy, która stanowi integralną część niniejszego postanowienia.

Tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kwotę 1.765,-zł i oddalił wniosek w pozostałym zakresie, tj. w zakresie żądania zasądzenia wynagrodzenia powyżej kwoty 1.765,-zł.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. Mając na względzie stanowisko prezentowane przez wnioskodawcę i uczestnika Sąd uznał, że ich interesy w niniejszym postępowaniu są sprzeczne, a skoro Sąd orzekł zgodnie z wnioskiem wnioskodawcy, poniesione przez niego koszty postępowania oraz koszty Skarbu Państwa powinien ponieść uczestnik. Koszty wnioskodawcy obejmują: opłatę od wniosku o ustanowienie służebności przesyłu w kwocie 40,-zł (art. 23 pkt 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz koszty zastępstwa procesowego za I instancję, tj. wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika w kwocie 240,-zł (§ 7 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych), powiększone o uiszczoną opłatę skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,-zł. Uczestnika obciążają także koszty opinii biegłego J. G. w wysokości 1.690,70zł i koszty opinii biegłego J. P. w wysokości 2.451,46zł, które zostały tymczasowo pokryte ze środków Skarbu Państwa. Sąd oddalił natomiast wniosek uczestnika o zasądzenie kosztów postępowania.

Apelację od postanowienia złożył uczestnik postępowania, zaskarżając je w pkt 1.,2.,4. i 5. oraz zarzucając naruszenie:

I. prawa procesowego, tj.:

1) art. 234 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niezastosowanie domniemania dobrej wiary po stronie uczestnika, którym sąd był związany w sytuacji, w której wnioskodawca nie obalił domniemania dobrej wiary, tym samym niezasadne przyjęcie, że uczestnik był złej wierze, co w konsekwencji miało wpływ na wynik postępowania poprzez nieuwzględnienie podniesionego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia służebności,

2) art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., art. 231 k.p.c. i art. 232 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegającą w szczególności na przyjęciu, że uczestnik jest posiadaczem służebności w złej wierze, co miało wpływ na wynik sprawy poprzez nieuwzględnienie zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu,

a w konsekwencji Sąd Rejonowy niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy uznał, że: a) przedsiębiorstwo energetyczne jako podmiot profesjonalny musiało zdawać sobie sprawę, że nie dysponuje tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości, b) przedsiębiorstwo energetyczne nie było w dobrej wierze, oceniając stan jego świadomości i wiedzy na dzień 5.12.1990r.

II. prawa materialnego, tj.:

1) art. 292 k.c. i art. 172 k.c. w zw. z art. 176 k.c., art. 352 k.c. oraz art. 305¹ k.c. poprzez ich niezastosowanie i nieuwzględnienie, że doszło do zasiedzenia służebności przesyłu,

2) art. 7 k.c. poprzez jego niezastosowanie i nieprzyjęcie domniemania dobrej wiary po stronie uczestnika, pomimo tego, że sąd był zobowiązany do jego zastosowania,

3) art. 305¹ k.c. oraz art. 305² § 2 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i obciążenie nieruchomości służebnością przesyłu za jednorazowym wynagrodzeniem, w sytuacji w której uczestnik zasiedział służebność przesyłu, a zatem nie mogło dojść do jej ustanowienia za wynagrodzeniem.

W oparciu o te zarzuty uczestnik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez oddalenie wniosku w całości oraz zasądzenie od wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego, a także kosztów postępowania za II instancję wg norm przepisanych

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja uczestnika zasługiwała na uwzględnienie, choć nie wszystkie podniesione w niej zarzuty były trafne.

Ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego postanowienia nie były podważane w apelacji. Uczestnik zgłosił wprawdzie zarzuty naruszenia art. 231 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c., a więc zarzuty, których celem jest podważenie faktów ustalonych przez sąd pierwszej instancji niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy albo wskazanie na fakty, które nie zostały ustalone, a wynikają z materiału dowodowego sprawy lub dają się wyprowadzić z innych ustalonych faktów w drodze domniemania faktycznego (por. art. 368 § 1¹ k.p.c.). W uzasadnieniu apelacji uczestnik sam jednak odwoływał się do ustalonych przez Sąd Rejonowy okoliczności, podkreślając, że ustalenia te były prawidłowe. Istotę stanowiska uczestnika oddawały więc zarzuty naruszenia prawa materialnego, w tym w szczególności art. 7 k.c. – poprzez nieprzyjęcie domniemania dobrej wiary, oraz art. 292 k.c. i art. 172 k.c. w zw. z art. 176 k.c., art. 352 k.c. oraz art. 305¹ k.c. – poprzez nieuznanie, że doszło do zasiedzenia służebności przesyłu. Mając to na uwadze Sąd Okręgowy przyjął ustalenia Sądu Rejonowego, znajdujące oparcie w przywołanym, przez ten Sąd materiale dowodowym, jako własne (art. 382 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W związku z wątpliwościami zasygnalizowanymi przez Sąd Rejonowy należy wyjść od tego, że dopuszczalne jest ustalenie faktu nabycia prawa przez zasiedzenie w innej sprawie niż w postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia, jeżeli ustalenie to nie należy do samego rozstrzygnięcia w danej sprawie, lecz stanowi jedynie przesłankę, choćby dotyczyło nabycia prawa przez zasiedzenie przez inną osobę niż uczestnicy postępowania. W konsekwencji w sprawie z wniosku właściciela nieruchomości o ustanowienie służebności przesyłu sąd może rozpoznać zarzut posiadacza urządzeń przesyłowych, że służebność została nabyta przez zasiedzenie, i to niezależnie od tego, czy do zasiedzenia doszło na rzecz samego tego przedsiębiorcy, czy też na rzecz jego poprzednika prawnego, niebiorącego udziału w sprawie (por. np. uchwałę SN z 23.03.2016r., III CZP 101/15, publ. OSN 2017/2/18 czy postanowienie SN z 3.07.2019r., III CSK 328/18 i dalsze przywołane tam orzecznictwo). Pogląd przeciwny, wyrażany w przeszłości w orzecznictwie (por. wyrok SN z 4.07.2012r., I CSK 641/11 i postanowienie SN z 3.03.2016r., II CSK 283/15), dotyczył sytuacji, gdy ograniczone prawo rzeczowe nabyła osoba trzecia w stosunku do stron danego postępowania. Przyjmowano mianowicie, że tytuł prawny osoby trzeciej powinien być dowiedziony w postępowaniu toczącym się w trybie art. 609 i 610 k.p.c., z wniosku tej osoby lub z jej udziałem, a dodatkowo przeprowadzony powinien zostać dowód, że uczestnik danego postępowania jest następcą prawnym, pod tytułem ogólnym lub szczególnym, tej osoby trzeciej. Ostatecznie natomiast przeważały pierwsze stanowisko, które Sąd Okręgowy podziela. Przemawia za nim istota i funkcja zarzutu zasiedzenia jako zarzutu obronnego o charakterze niweczącym żądanie, opartym na powstaniu uprawnienia z mocy prawa, które nie wymaga konstytutywnego orzeczenia sądu lub innego organu. Nie dochodzi też w takim przypadku do naruszenia interesu osoby nieuczestniczącej w postępowaniu (tylko bowiem postanowienia stwierdzające nabycie służebności w drodze zasiedzenia jest skuteczne erga omnes) ani do ograniczenia możliwości obrony przez kwestionującego ten zarzut. Zbadanie zarzutu nabycia służebności przez zasiedzenie przez osobę trzecią zapobiega także ustanowieniu służebności, która już określoną nieruchomości obciąża, bez potrzeby inicjowania nowego, odrębnego postępowania nieprocesowego o stwierdzenie zasiedzenia służebności.

Uczestnik w toku rozpoznania sprawy w I instancji formułował zarzut zasiedzenia służebności wariantowo, wskazując, że on sam nabył przez zasiedzenie służebność przesyłu (przesłanki zasiedzenia wynikają w tym wypadku z art. 305⁽⁴⁾ k.c. w zw. z art. 292 k.c., art. 352 § 1 k.c. i art. 172 i nast. k.c.), względnie że jego poprzednicy prawni, Skarb Państwa lub (...), nabyli przez zasiedzenie służebność gruntową (przesłanki zasiedzenia wynikają w tym wypadku z art. 292 k.c. w zw. z art. 285 k.c., art. 352 § 2 k.c. i art. 172 i nast. k.c.).

Liczenie biegu zasiedzenia od daty budowy linii elektroenergetycznej niskiego napięcia nn 04 kV usytuowanej na przedmiotowej nieruchomości czy też od daty jej modernizacji, czyli – odpowiednio – od lat 60. XX w. lub od 1973r. było błędne, gdyż co najmniej od 11.11.1963r. do 19.08.2002r. (data zakupu przez wnioskodawcę) przedmiotowa nieruchomość stanowiła własność Skarbu Państwa, a więc w tym czasie korzystanie z niej przez przedsiębiorstwo państwowe w sposób odpowiadający treści służebności nie mogło być kwalifikowane jako posiadanie służebności (art. 352 § 1 k.c.) prowadzące do zasiedzenia. Wynika to z faktu, że do 1.02.1989r. obowiązywał art. 128 k.c., wyrażający zasadę jedności mienia ogólnonarodowego, wedle której własność państwowa („socjalistyczna własność ogólnonarodowa”) była jedna i przysługiwała niepodzielnie państwu (§ 1), a państwowe osoby prawne w granicach swej zdolności prawnej wykonywały w imieniu własnym względem zarządzanych przez nie części mienia ogólnonarodowego uprawnienia płynące z własności państwowej (§ 2).

Wprawdzie art. 128 k.c. został znówelizowany ustawą z dnia 31.01.1989r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 3, poz. 11), a następnie uchylony ustawą dnia 28.07.1990r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321), ale zmiany te nie miały mocy wstecznej (por. np. postanowienie SN z 12.12.1996r., I CKU 38/96, publ. Prok. i Pr. - wkł. 1997/4/ s.27). Z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 31.01.1989r., a więc 1.02.1989r., zniesiona została zasada, że jedynie Skarbowi Państwa może przysługiwać prawo własności mienia państwowego, w wyniku czego państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną w zakresie nabywania składników majątkowych na własność. Zmiana art. 128 k.c. nie spowodowała natomiast przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym – z mocy przepisów kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych – uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie w dniu wejścia w życie ustawy nowelizujące z dnia 31.01.1989r. (por. uchwałę (7) SN z 18.06.1991r., III CZP 38/91, publ. OSN 1991//10-12/118). Przekształcenie zarządu w prawo własności nastąpiło z mocy prawa: w odniesieniu do budynków, innych urządzeń i lokali znajdujących się na gruntach Skarbu Państwa lub gminy, a będących w zarządzie państwowych osób prawnych (z wyłączeniem gruntów Państwowego Funduszu Ziemi) – w dniu 5.12.1990r. na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29.09.1990r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 79, poz. 464), a w odniesieniu do innych składników majątkowych – w przypadku przedsiębiorstw państwowych w dniu 7.01.1991r. na podstawie art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20.12.1990r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. Nr 2, poz. 6), w którym skreślono przepis, iż „przedsiębiorstwo państwowe wykonuje wszelkie uprawnienia w stosunku do mienia ogólnonarodowego będącego w jego dyspozycji, z wyjątkiem uprawnień wyłączonych przepisami ustawowymi”, a jednocześnie wprowadzono przepis, że „przedsiębiorstwo, gospodarując wydzielonym mu i nabytym mieniem, zapewnia jego ochronę” (por. postanowienia SN: z 20.01.2015r., V CSK 26/14 i z 12.02.2015r., IV CSK 280/14).

Przedmiotowe urządzenia przesyłowe nie stanowiły zatem własności Skarbu Państwa jedynie do 1.02.1989r., gdyż sama zmiana przepisu art. 128 k.c. nie uprawnia do takiego wniosku. Oznacza to także, że nie sposób automatycznie przyjmować, by od 1.02.1989r. przedsiębiorstwo państwowe będące poprzednikiem prawnym uczestnika stało się posiadaczem służebności w miejsce jego uprzedniego statusu, jakim było dzierżenie w imieniu Skarbu Państwa. Chwilę nabycia przez przedsiębiorstwo państwowe (...) w P. prawa własności przedmiotowej linii elektroenergetycznej należy wiązać z wejściem w życie – w dniu 7.01.1991r. – ustawy z dnia 20.12.1990r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (tak również: uchwała (7) SN z 5.06.2018r., III CZP 50/17, publ. OSNC 2019/1/1 czy uchwała SN z 15.02.2019r., III CZP 81/18, publ. OSNC 2020/1/4). Z tą także datą rozpoczęło się wykonywanie przez to przedsiębiorstwo posiadania służebności w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. (zgodnie z tym przepisem, kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest posiadaczem służebności). Wówczas doszło do „rozszczenia” prawa własności gruntu (które pozostało przy Skarbie Państwa) i prawa własności urządzeń przesyłowych (które nabyło przedsiębiorstwo państwowe), a trzeba pamiętać – w kontekście

zasiedzenia służebności – że w art. 305⁽¹⁾ k.c. mowa jest o urządzeniach stanowiących własność przedsiębiorcy przesyłowego, zaś art. 285 § 1 k.c. odwołuje się do właściciela nieruchomości władnącej.

Zważywszy na tę datę, początkowo posiadanie służebności mogło prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej (art. 292 k.c. w zw. z art. 285 k.c.), a od 3.08.2008r. – do zasiedzenia służebności przesyłu (art. 305⁴ k.c. w zw. z art. 292 k.c.). Należy przy tym podkreślić, że okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności przesyłu. Kwestia ta została już wyjaśniona w orzecznictwie (por. uchwałę SN z 22.05.2013r., III CZP 18/13, publ. OSNC 2013/12/139). Zwrócono mianowicie uwagę, że możliwość pełnego uwzględnienia okresu, w którym na nieruchomości istniał stan odpowiadający wykonywaniu służebności przesyłu, jest rozwiązaniem najlepiej odpowiadającym relacji pomiędzy tą służebnością a służebnością gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Przemawia za tym konstrukcja służebności przesyłu oraz cel jej wprowadzenia, czyli potwierdzenie i uporządkowanie wcześniejszego orzecznictwa, nie zaś wprowadzanie nowego rodzaju prawa rzeczowego. Konstrukcja funkcjonująca do tej pory jedynie na podstawie orzecznictwa została bez istotnych zmian powtórzona w art. 305¹-305⁴ k.c. Możliwość pełnego uwzględnienia stanu faktycznego istniejącego na nieruchomości przed dniem 3.08.2008r. nie stoi też w sprzeczności z gwarancyjnym charakterem norm prawa intertemporalnego. Zarówno z punktu widzenia właściciela nieruchomości, na której istnieje stan odpowiadający służebności przesyłu, jak i przedsiębiorcy korzystającego z tej sytuacji, wprowadzenie art. 305¹-305⁴ k.c. nie oznaczało żadnej istotnej zmiany. Pierwszy zmuszony jest do znoszenia działania osoby trzeciej na swojej nieruchomości w tym samym zakresie, drugi natomiast może korzystać z urządzeń przesyłowych w takim samym zakresie, w jakim byłoby to możliwe we wcześniejszym stanie prawnym, oraz nabyć stosowną służebność w drodze zasiedzenia. Nie można także uznać, by możliwość pełnego doliczenia okresu posiadania przed dniem 3.08.2008r. mogła stanowić zaskoczenie dla zainteresowanych podmiotów, zwłaszcza dla właścicieli nieruchomości, które zostają obciążone służebnością przesyłu. W razie braku możliwości zaliczenia tego okresu na poczet posiadania służebności przesyłu na nieruchomości powstałaby służebność gruntowa, z perspektywy więc zakresu ograniczeń prawa własności skutek byłby w obu wypadkach taki sam. Przedstawiona koncepcja nie narusza ponadto zasady niedziałania prawa wstecz, wyprowadzanej z art. 2 Konstytucji RP, wyrażonej także w art. 3 k.c. Celem tej zasady jest ochrona podmiotów prawa przed skutkami nieprzewidywalnych działań ustawodawcy. Biorąc więc pod uwagę, że wejście w życie art. 305¹-305⁴ k.c. nie spowodowało istotnych zmian w sferze prawnej właścicieli nieruchomości, na których zlokalizowane są urządzenia przesyłowe, sytuacja ta nie mogłaby być porównywana ze skutkami wprowadzenia nowego prawa rzeczowego.

Nie może budzić wątpliwości, że posiadanie służebności objętej zarzutem zasiedzenia polegało na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia w rozumieniu art. 292 k.c. Za utrwalone w orzecznictwie uznać należy obecnie zapatrywanie, że zakres znaczeniowy pojęcia „widoczności” nie ogranicza się (według dyrektyw wykładni językowej) do urządzenia, które można dostrzec, daje się widzieć, jest obecne na gruncie, ale jest nim także (według dyrektyw wykładni funkcjonalnej) takie urządzenie podziemne, które daje znać o swoim istnieniu na podstawie okoliczności natury faktycznej, jak i względem którego istnieje powszechna wiedza wśród osób zainteresowanych jego istnieniem (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z 26.07.2012r., II CSK 752/11, z 14.02.2013r., II CSK 389/12 czy z 13.09.2017r., IV CSK 623/16). W przypadku urządzenia naziemnego przesłanka „widoczności” jest więc spełniona w sposób oczywisty już z tego względu, że zauważalne są jego części składowe znajdujące się na powierzchni gruntu.

Od 7.01.1991r. właścicielem linii elektroenergetycznej i posiadaczem służebności było przedsiębiorstwo państwowe (...) w P., które zostało w 1993r. przekształcone w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa i działało w formie spółki akcyjnej – początkowo pod nazwą (...) SA, następnie (...) – zaś aktem notarialnym z 30.06.2007r. (...) SA dokonała zbycia przedsiębiorstwa dystrybucyjnego na rzecz uczestnika (...) Spółka z o.o. w P.. Uczestnik stał się właścicielem przedmiotowej linii elektroenergetycznej na mocy tej umowy, gdyż przedsiębiorstwo dystrybucyjne (w rozumieniu art. 55⁽¹⁾ k.c.) obejmowało m.in. prawa własności ruchomości związanych z prowadzeniem działalności w zakresie dystrybucji energii elektrycznej, w tym linie kablowe i napowietrzne, sieci dystrybucyjne oraz zespoły

elektroenergetyczne, stacje i rozdzielnie energetyczne oraz transformatory, a ponadto prawa własności nieruchomości oraz prawa użytkowania wieczystego gruntów.

Uczestnik mógł na podstawie art. 292 zd. 2 k.c. w zw. z art. 176 § 1 k.c. do okresu „własnego” posiadania służebności wykonywanego od 30.06.2007r. doliczyć okres posiadania swego poprzednika, którym było przedsiębiorstwo państwowe (...) przekształcone następnie w spółkę akcyjną. Przeniesienie posiadania nie wymaga dowodu w sytuacji przekształceń organizacyjnych, czyli zmiany formy prawnej określonego podmiotu. Oznacza to, że w okolicznościach niniejszej sprawy dla zastosowania art. 176 § 1 k.c. wymagane było udowodnienie przez uczestnika, że doszło do przeniesienia posiadania służebności pomiędzy nim a jego bezpośrednim poprzednikiem prawnym, tj. (...) SA. W tym zakresie należy zwrócić uwagę, że w § 4 umowy z 30.06.2007r. zawarte zostało postanowienie, zgodnie z którym wydanie wszystkich aktywów oddziału następowało w dniu zawarcia aktu i z dniem zawarcia umowy pozwany przejmował samodzielne prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na dystrybucji energii elektrycznej w oparciu o całość majątku wchodzącego w skład zbywanego oddziału. Na skutek wykonania powyższej umowy i wydania uczestnikowi aktywów zbytego oddziału doszło niewątpliwie do przeniesienia przez (...) SA na uczestnika posiadania spornej służebności gruntowej w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. w zw. z art. 348 k.c. (wedle tego ostatniego przepisu przeniesienie posiadania następuje m.in. przez wydanie rzeczy).

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko uczestnika zaprezentowane w apelacji, że dla nabycia służebności przesłany przez zasiedzenie wystarczający był okres posiadania służebności wynoszący 20 lat (art. 292 zd. 2 k.c. w zw. z art. 172 § 1 k.c.) – z uwagi na dobrą wiarę przedsiębiorstwa państwowego. W myśl art. 172 § 1 i 2 k.c. termin zasiedzenia uzależniony jest wyłącznie od tego, czy posiadanie nieruchomości zostało uzyskane w dobrej, czy też złej wierze. Na gruncie art. 292 k.c. odpowiednikiem „posiadania nieruchomości” jest posiadanie służebności (art. 352 § 1 k.c.), przejawiające się „korzystaniem z trwałego i widocznego urządzenia”. W rezultacie o dobrej lub złej wierze posiadacza służebności rozstrzyga chwila, w której przystąpił on do korzystania z cudzej nieruchomości (tak również np. postanowienie SN z 17.12.2008r., I CSK 171/08, publ. OSNC 2010/1/15; B.Burian [w:] E.Gniewek (red.) Kodeks cywilny. Komentarz, Tom I, Warszawa 2004, s.686).

Dobra wiara polega na usprawiedliwionym przekonaniu posiadacza, że przysługuje mu takie prawo do władania rzeczą, jakie faktycznie wykonuje (por. uchwałę (7) SN z 6.12.1991r., III CZP 108/91, publ. OSNC 1992/4/48). W tym ujęciu dobrą wiarę wyłącza nie tylko świadomość braku uprawnienia, ale też brak takiej świadomości spowodowany niedbalstwem. W odniesieniu do władania w granicach służebności w orzecznictwie uznaje się ponadto, że dobra wiara nie jest wyłączona, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiły przekonanie posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa (por. postanowienia SN z 5.07.2012r., IV CSK 606/11, z 9.01.2014r., V CSK 87/13 i z 7.05.2014r., II CSK 472/13 czy wyrok SN z 15.02.2017r., II CSK 157/16).

Na korzyść uczestnika przemawiało wynikające z art. 7 k.c. domniemanie dobrej wiary, które wiąże sąd dopóki strona, przeciw której domniemanie to działa (czy też która wywodzi skutki prawne z przypisania innemu podmiotowi złej wiary), nie wykaże istnienia złej wiary (art. 234 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c.). Stosowanie art. 7 k.c. nie jest uzależnione od powołania się na niego przez strony lub uczestników konkretnego postępowania, gdyż jest to unormowanie prawa materialnego, które sąd winien mieć na względzie z urzędu. Z uwagi natomiast na stanowisko wnioskodawcy, który wskazywał na złą wiarę (pismo procesowe z 23.12.2015r. – k.79), w ramach rozpoznania wszystkich prawnomaterialnych aspektów sprawy konieczne było dokonanie oceny, czy zebrany materiał nie prowadzi do wniosków odmiennych niż te, które nakazywałoby przyjąć domniemanie dobrej wiary.

Sąd Okręgowy podzielił natomiast stanowisko apelacji, że całokształt okoliczności poprzedzających oraz towarzyszących uzyskaniu w 1991r. posiadania służebności przez przedsiębiorstwo państwowe będące poprzednikiem prawnym uczestnika uzasadniały jego przekonanie, że korzystanie przez nie z linii elektroenergetycznych na przedmiotowym gruncie nie narusza prawa własności Skarbu Państwa. Trzeba pamiętać, że przedsiębiorstwo to przystąpiło do wykonywania posiadania służebności w zakresie istniejących już i eksploatowanych od wielu lat urządzeń, których własność nabyła z mocy prawa, a które wybudowane zostały na gruncie Skarbu Państwa i Skarb

Państwa nadal pozostawał właścicielem gruntu. W istocie nie dochodziło do zmiany stanu faktycznego (gdyż to samo przedsiębiorstwo korzystało z urządzeń już wcześniej, tyle że w ramach zarządzania mieniem państwowym), lecz do uregulowania stosunków własnościowych, będącego elementem transformacji ustrojowej i wdrażania nowego systemu gospodarczego. Regulacje prawne były niepełne w tym sensie, że ustawodawca pominął konieczność zapewnienia przedsiębiorcy przesyłowemu uprawnień do gruntu poprzez ustanowienia z mocy prawa służebności gruntowej, niemniej jednak jego niewątpliwą intencją było kompleksowe uregulowanie praw przedsiębiorstw państwowych do mienia znajdującego się w ich dyspozycji, tak by zapewnić im samodzielność gospodarczą przez stworzenie stabilnej podstawy majątkowej do ich funkcjonowania niezależnie od Skarbu Państwa. Należy przyjąć, że organ zarządzający przedsiębiorstwem państwowym będącym poprzednikiem prawnym uczestnika przed jego uwłaszczeniem mieniem Skarbu Państwa wiedział, że zarówno urządzenia, jak i przedmiotowa nieruchomości stanowią własność państwową, zatem że linie elektroenergetyczne, którymi zarządza, eksploatuje zgodnie z prawem. Nie można też uznać, że nie wiedział o tym, iż z dniem 7.01.1991r. został uwłaszczony mieniem państwowym, a tym samym że z tym dniem przedmiotowe urządzenia weszły ex lege w skład jego przedsiębiorstwa (art. 49 k.c.) i w związku z tym stał się w zakresie treści służebności posiadaczem służebności. Z uwagi na obowiązującą do 1989r. zasadę jednolitego funduszu własności państwowej (art. 128 k.c.) uzasadnione było ponadto założenie, że lokalizacja, realizacja i następnie eksploatacja linii elektroenergetycznych we wcześniejszym okresie odbyła się bez naruszenia reguł organizacyjnych dotyczących korzystania przez Państwo z mienia państwowego. Żadne obiektywne okoliczności nie mogły więc poddawać w wątpliwość przekonania o przysługującym przedsiębiorstwu państwowemu uprawnieniu do korzystania z nieruchomości, na której posadowiono przedmiotowe urządzenia przesyłowe. Przedsiębiorstwo państwowe będące poprzednikiem prawnym uczestnika może być w tej sytuacji uznane na dzień 7.01.1991r. za posiadacza służebności w dobrej wierze (por. uchwałę SN z 15.02.2019r., III CZP 81/18, publ. OSNC 2020/1/4).

Dla nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu konieczne było więc wykonywanie posiadania służebności przez okres 20 lat (art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. i art. 305⁴ k.c.) począwszy od 7.01.1991r. Termin zasiedzenia upłynął więc z dniem 7.01.2011r. W tym czasie właścicielem urządzeń i posiadaczem służebności był uczestnik i to on nabył przez zasiedzenie służebność przesyłu. Uczestnikowi przysługuje już zatem tytuł prawny do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy i stąd brak było podstaw do ustanowienia służebności przesyłu w oparciu o art. 305² § 2 k.c.

Mając to wszystko na względzie Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. (w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że oddalił wniosek o ustanowienie służebności przesyłu, a o kosztach postępowania w obu instancjach orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c., obciążając nimi wnioskodawcę.

Jak zostało to już wyjaśnione przez Sąd Rejonowy, interesy wnioskodawcy i uczestnika były sprzeczne, a ponieważ ostatecznie zostało uwzględnione żądanie uczestnika, wnioskodawca powinien zwrócić mu wyłożone przez niego koszty (art. 520 § 3 k.p.c.), a ponadto ponieść nieuiszczone koszty sądowe obejmujące wyłożone przez Skarb Państwa koszty opinii biegłych w łącznej wysokości ustalonej przez Sąd Rejonowy na 4.142,16zł (art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 83 ust. 2 i art. 113 ustawy z dnia 28.07.2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, t.j. Dz.U. 2021/2257). W I instancji uczestnik poniósł koszty zastępstwa prawnego – opłatę skarbową od pełnomocnictwa 17,-zł i wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240,-zł (§ 7 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, t.j. Dz.U. 2013/490 w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, tj. Dz.U. 2018/265), łącznie 257,-zł. W II instancji uczestnik poniósł opłatę od apelacji 100,-zł (k.271) oraz wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240,-zł (§ 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 i § 15 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych), łącznie 340,-zł. Kwoty te należało zasądzić od wnioskodawcy na rzecz uczestnika.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk